

บทที่ 3

สถานการณ์การผลิต การตลาดและราคาข้าวโพดฝักอ่อน

ข้าวโพดฝักอ่อน (baby corn) เป็นข้าวโพดที่เก็บฝักมารับประทานเมื่อฝักยังอ่อนอยู่ หรือหมายถึงเมื่อแกนกลางฝัก (ซัง) ยังไม่แข็ง เพราะเป็นซังที่ซึ่งยังไม่ได้รับการผสมเกสร โดยสามารถเก็บมารับประทานได้ตั้งแต่โหมยังไม่โผล่จากเปลือกหุ้มฝัก จนกระทั่งโหมโผล่เพียงเล็กน้อย (กรมวิชาการเกษตร, 2543: 1) ปัจจุบัน ข้าวโพดฝักอ่อนถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ซึ่งได้มีการเปลี่ยนรูปแบบจากการบริโภคเพียงอย่างเดียว ไปสู่การเป็นวัตถุดิบสำคัญในอุตสาหกรรมแปรรูปข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็น และข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋อง เพื่อการบริโภคภายในประเทศและการส่งออก ซึ่งสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศได้มากกว่าหนึ่งพันล้านบาท นอกจากนี้ยังช่วยลดปัญหาการว่างงานในชนบทและช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญเหล่านี้เป็นอย่างดี จึงได้บรรจุข้าวโพดฝักอ่อนให้อยู่ในโครงการตามแผนพัฒนาการผลิต การตลาดและการสร้างงาน เพื่อเร่งรัดให้เกษตรกรผลิตเพื่อการอุตสาหกรรมและการส่งออก ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

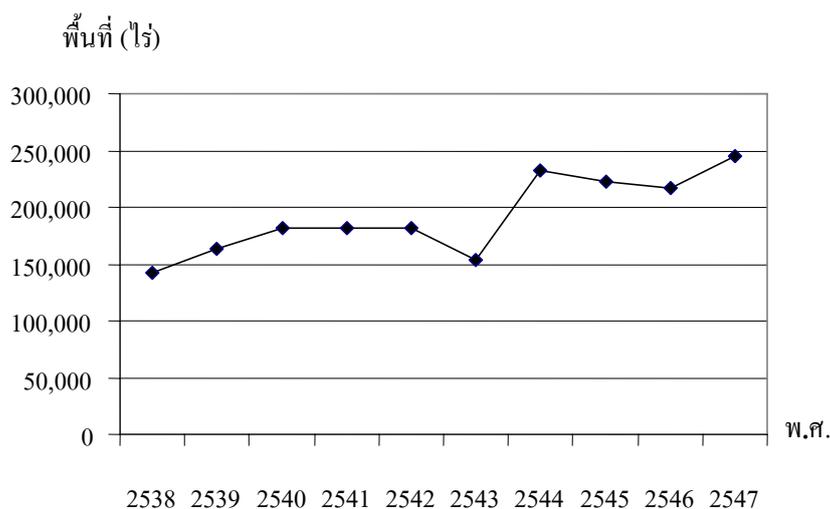
การผลิตข้าวโพดฝักอ่อน

1. พื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อน

ข้าวโพดฝักอ่อนเป็นพืชที่ปลูกง่าย อายุสั้นและมีความเสี่ยงต่ำ นอกจากนี้ส่วนของต้น เปลือกโหมและช่อดอกตัวผู้ ยังใช้เป็นอาหารสัตว์ในอุตสาหกรรมโคนมได้อีกด้วยหากมีการจัดการดินและน้ำอย่างเหมาะสม เกษตรกรจะสามารถปลูกข้าวโพดฝักอ่อนได้ทั้งปี โดยใช้เวลาดังแต่การปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 45-50 วัน และใช้เวลาเก็บเกี่ยวประมาณ 5-10 วัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพันธุ์และฤดูเพาะปลูก ดังนั้นเกษตรกรจึงสามารถปลูกข้าวโพดฝักอ่อนได้ 4-5 ครั้งต่อปี (กรมวิชาการเกษตร, 2543)

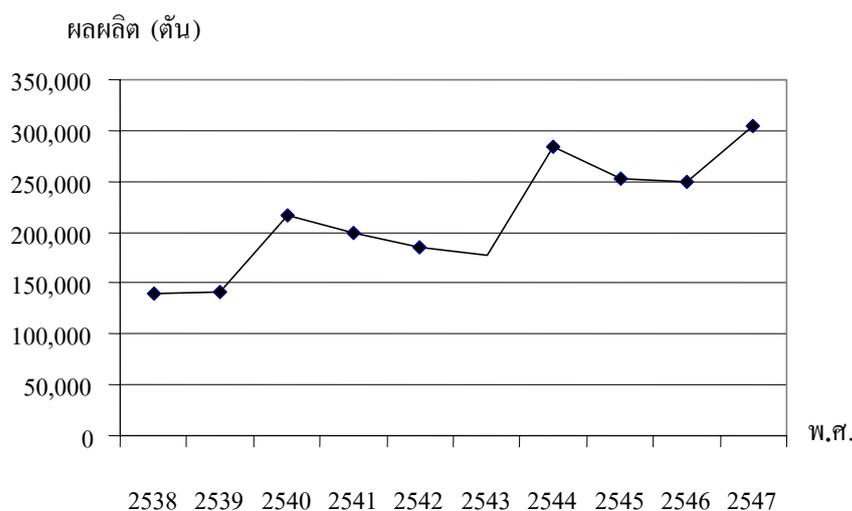
ข้าวโพดฝักอ่อนสามารถปลูกได้ทั่วทุกภาคของประเทศ ซึ่งหากพิจารณาแนวโน้มการปลูกข้าวโพดฝักอ่อนในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2538-2547) จะพบว่าในปี พ.ศ. 2538 ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนทั้งสิ้น 142,194 ไร่ ให้ผลผลิตรวม 140,024 ตัน หลังจากนั้นพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนก็มีการปรับตัวเพิ่มขึ้นจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2541 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวโพดฝักอ่อนเท่ากับ 182,303 ไร่ ผลผลิตรวมเพิ่มขึ้นเป็น 199,810 ตัน จากนั้นพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนมีการปรับตัวลดลง จนกระทั่งมีพื้นที่เพาะปลูกเหลือเพียง 153,895 ไร่ และให้ผลผลิตรวม 177,142 ตัน ใน

ปี พ.ศ. 2543 เนื่องจากมีฝนตกชุกในช่วงเพาะปลูกในฤดูฝน ทำให้ไม่สามารถเตรียมพื้นที่ปลูกได้ (กรมวิชาการเกษตร, 2545) อย่างไรก็ตามหลังจากปี พ.ศ. 2543 ไปแล้ว พื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนได้มีการขยายพื้นที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2547 ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนทั้งสิ้น 244,902 ไร่ เพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2538 หรือคิดเป็นอัตราการเติบโตร้อยละ 5.98 ให้ผลผลิตรวมเท่ากับ 305,107 ตัน คิดเป็นอัตราการเติบโตร้อยละ 8.02 (ภาพที่ 3.1 และภาพที่ 3.2)

ภาพที่ 3.1 พื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2538-2547

ที่มา: จากข้อมูลตารางภาคผนวกที่ ก2

ภาพที่ 3.2 ผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2538-2547

ที่มา: จากข้อมูลตารางภาคผนวกที่ ก2

เมื่อพิจารณาพื้นที่เพาะปลูกเป็นรายภาค ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2543-2547) พบว่าในปี พ.ศ. 2543 ภาคตะวันออกมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนมากที่สุด โดยมีพื้นที่เพาะปลูกเท่ากับ 104,446 ไร่ เป็นร้อยละ 68.07 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนทั้งประเทศ รองลงไปได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้และภาคตะวันออก โดยมีพื้นที่เพาะปลูกคิดเป็นร้อยละ 26.81, 3.08, 1.34, 0.56 และ 0.14 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนทั้งประเทศ ตามลำดับ เมื่อถึงปี พ.ศ. 2547 ก็ยังคงมีลำดับพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนเช่นเดิม เพียงแต่สัดส่วนพื้นที่ในภาคตะวันตก ภาคกลางและภาคตะวันออกมีสัดส่วนพื้นที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่ภาคเหนือ ภาคอีสานและภาคใต้ มีสัดส่วนพื้นที่ลดลง (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 พื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนของประเทศไทย จำแนกรายภาค ปี พ.ศ. 2543-2547

ภาค	หน่วย: ไร่				
	2543	2544	2545	2546	2547
เหนือ	41,141 (26.81)	55,166 (23.74)	47,949 (21.57)	36,828 (16.94)	32,771 (13.39)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	2,056 (1.34)	1,928 (0.83)	1,466 (0.66)	1,558 (0.72)	2,146 (0.88)
กลาง	4,724 (3.08)	7,843 (3.38)	10,226 (4.60)	10,853 (4.99)	11,729 (4.79)
ตะวันออก	219 (0.14)	246 (0.11)	394 (0.18)	259 (0.12)	1,237 (0.51)
ตะวันตก	104,446 (68.07)	166,318 (71.58)	160,402 (72.15)	166,362 (76.54)	196,034 (80.07)
ใต้	857 (0.56)	861 (0.37)	1,873 (0.84)	1,492 (0.69)	885 (0.36)
รวมทั้งประเทศ	153,542 (100.00)	232,462 (100.00)	222,409 (100.00)	217,451 (100.00)	244,902 (100.00)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง ร้อยละ

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2548)

ในส่วนของผลผลิต ปี พ.ศ. 2543 ภาคตะวันตกมีสัดส่วนของผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนมากที่สุด โดยมีผลผลิตรวมเท่ากับ 129,332 ตัน คิดเป็นร้อยละ 73.02 ของผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนทั้งประเทศ รองลงไปได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้และภาคตะวันออก เช่นเดียวกับ

สัดส่วนของพื้นที่เพาะปลูก โดยมีผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนคิดเป็นร้อยละ 22.88, 3.08, 0.72, 0.21 และ 0.09 ของผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนทั้งประเทศ ตามลำดับ เมื่อถึงปี พ.ศ. 2547 ก็ยังคงมีลำดับของสัดส่วนผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนเช่นเดิม โดยที่ภาคตะวันตกมีสัดส่วนของผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 83.31 ของผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนรวมทั้งประเทศ ขณะที่ภาคกลางและภาคใต้มีสัดส่วนของผลผลิตเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ในส่วนของภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก มีสัดส่วนของผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนลดลง เมื่อเทียบกับผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนทั้งประเทศ (ตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.2 ผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนของประเทศไทย จำแนกรายภาค ปี พ.ศ. 2543-2547

ภาค	หน่วย: ตัน				
	2543	2544	2545	2546	2547
เหนือ	40,517 (22.88)	52,429 (18.45)	54,031 (21.39)	34,351 (13.79)	35,968 (11.79)
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1,270 (0.72)	921 (0.32)	883 (0.35)	1,483 (0.60)	1,786 (0.59)
กลาง	5,453 (3.08)	7,291 (2.57)	12,843 (5.09)	12,963 (5.20)	11,939 (3.92)
ตะวันออก	166 (0.09)	193 (0.07)	405 (0.16)	139 (0.06)	218 (0.07)
ตะวันตก	129,332 (73.02)	222,252 (78.22)	182,843 (72.39)	198,598 (79.72)	254,112 (83.31)
ใต้	369 (0.21)	1,045 (0.37)	1,561 (0.62)	1,571 (0.63)	984 (0.32)
รวมทั้งประเทศ	177,207 (100.00)	284,231 (100.00)	252,665 (100.00)	249,204 (100.00)	305,107 (100.00)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง ร้อยละ

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2548)

2. ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทน

2.1 ต้นทุนการผลิต

จากการศึกษาต้นทุนการผลิตข้าวโพดฝักอ่อนของวิไล สาธิตสิริกุล (2532) หน่วยวิจัยธุรกิจ เกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2540) ทิพย์ เลชะกุล (2543) กรมวิชาการเกษตร (2547) และ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2549) สามารถสรุปได้ว่า ต้นทุนการเพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อน ประกอบด้วยต้นทุน 2 ประเภท ได้แก่ ต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ โดยที่ต้นทุนผันแปรถือเป็น องค์ประกอบที่สำคัญกว่าร้อยละ 85 ของต้นทุนรวม ซึ่งต้นทุนผันแปรนี้ ยังสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนได้แก่ ส่วนของค่าวัสดุอุปกรณ์ เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืชและวัชพืช น้ำมันเชื้อเพลิงและ หล่อลื่น และค่าอุปกรณ์การเกษตรและวัสดุอื่นๆ และในส่วนของค่าจ้างแรงงาน ตั้งแต่การเตรียมดิน ปลูก ดูแลรักษา จนถึงการเก็บเกี่ยว โดยที่ต้นทุนในส่วนของค่าจ้างแรงงานนี้ ถือเป็นส่วนประกอบหลัก ของต้นทุนผันแปร สำหรับต้นทุนคงที่ มีองค์ประกอบเพียงร้อยละ 15 ของต้นทุนรวม ซึ่งประกอบด้วย ค่าใช้ที่ดินและค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตร

เมื่อทำการเปรียบเทียบต้นทุนการเพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อน จากการศึกษาของหน่วยวิจัย วิจัยธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2540) ซึ่งได้ทำการศึกษาศาสตร์กรผู้ปลูกข้าวโพดฝักอ่อน ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี ลำพูนและเชียงใหม่ ในช่วงปีการเพาะปลูก 2538/39 เปรียบเทียบกับ ข้อมูลจากการสำรวจเกษตรกรทั่วประเทศ ของศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2549) ในปีการเพาะปลูก 2547/48 พบว่า ต้นทุนรวมได้ปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 2,187.40 บาทต่อไร่ เป็น 2,615.99 บาทต่อไร่ หรือเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.59 ของต้นทุนเดิม โดยที่สัดส่วนของต้นทุนคงที่ มีการ ปรับตัวลดลงเล็กน้อย จากร้อยละ 12.85 เป็นร้อยละ 10.89 ของต้นทุนรวม (ตารางที่ 3.3)

ในช่วงเวลาดังกล่าว พบว่า ต้นทุนผันแปรมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเล็กน้อย จากร้อยละ 87.15 เป็น ร้อยละ 89.11 ของต้นทุนรวม โดยที่ต้นทุนค่าวัสดุมีสัดส่วนที่ลดลงค่อนข้างมาก จากร้อยละ 65.84 ของ ต้นทุนผันแปร (ร้อยละ 57.36 ของต้นทุนรวม) เป็นร้อยละ 46.77 ของต้นทุนผันแปร (ร้อยละ 41.68 ของ ต้นทุนรวม) ในทางกลับกัน ต้นทุนค่าจ้างแรงงาน ได้มีการปรับตัวเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 34.16 ของต้นทุน ผันแปร (ร้อยละ 29.77 ของต้นทุนรวม) เป็นร้อยละ 53.23 ของต้นทุนผันแปร (ร้อยละ 47.66 ของต้นทุน รวม) ตามลำดับ

โดยสรุป ต้นทุนรวมในการเพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนมีแนวโน้มการปรับตัวเพิ่มขึ้น โดยที่ ค่าจ้างแรงงานถือเป็นองค์ประกอบหลักของโครงสร้างต้นทุนการเพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนที่มีการ ปรับตัวเพิ่มขึ้น และจากการศึกษาของกรมวิชาการเกษตร (2542: 12) พบว่ามีการใช้แรงงานครัวเรือนใน

การเพาะปลูกถึงร้อยละ 70-75 ของแรงงานทั้งหมด ซึ่งจากการใช้แรงงานของครัวเรือนเป็นหลัก ถือเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกษตรกรสามารถเพิ่มรายได้จากการเพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนได้ด้วยการเพิ่มจำนวนครั้งในการเพาะปลูก

2.2 ผลตอบแทน

การผลิตข้าวโพดฝักอ่อนของเกษตรกร จะได้รับผลตอบแทนจาก 2 ทาง คือ (1) รายได้จากการขายฝักสด และ (2) รายได้จากการขายต้นข้าวโพดที่เก็บฝักเรียบร้อยแล้ว โดยเฉพาะเกษตรกรในแหล่งที่มีการเลี้ยงโคนมและโคขุนเป็นจำนวนมากในพื้นที่จังหวัดราชบุรีและนครปฐม (วิไลสาธิตศิริกุล, 2532: 51) ซึ่งโดยภาพรวม พบว่า กำไรสุทธิจากการขายผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี จากการศึกษาของหน่วยวิจัยธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2540) ซึ่งได้ทำการศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดฝักอ่อนในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี ลำพูนและเชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2538/39 พบว่า เกษตรกรตัวอย่างมีผลตอบแทนรวม 3,055.75 บาทต่อไร่ เป็นผลตอบแทนสุทธิ 868.35 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 28.42 ของผลตอบแทนรวม ในขณะที่การสำรวจโดยศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2549) ซึ่งทำการสำรวจข้อมูลเฉลี่ยของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดฝักอ่อนทั่วประเทศ ในปีการเพาะปลูก 2547/48 พบว่า เกษตรกรตัวอย่างมีผลตอบแทนรวม 2,940.86 บาทต่อไร่ เป็นผลตอบแทนสุทธิ 324.87 บาทต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.75 ของผลตอบแทนรวม (ตารางที่ 3.3)

เมื่อทำการเปรียบเทียบผลตอบแทนจากการผลิตข้าวโพดฝักอ่อน ระหว่างปีการเพาะปลูก 2538/39 และปีการเพาะปลูก 2547/48 พบว่าผลตอบแทนสุทธิจากการเพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อน มีการปรับตัวลดลงเกือบ 3 เท่าตัว แม้ว่าข้าวโพดฝักอ่อนจะมีผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 873.07 กิโลกรัมต่อไร่ เป็น 1,262.17 กิโลกรัมต่อไร่ก็ตาม การที่ผลตอบแทนสุทธิลดลงมากเช่นนี้ เป็นผลเนื่องมาจากต้นทุนรวมในการเพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่ราคาต่อหน่วยของผลผลิตได้ปรับตัวลดลงอย่างมาก จากราคา 3.50 บาทต่อกิโลกรัมในปีการเพาะปลูก 2538/39 เป็น 2.33 บาทต่อกิโลกรัม ในปีการเพาะปลูก 2547/48

ดังนั้น จะเห็นว่าผลตอบแทนจากการเพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนของเกษตรกร อยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างดี อย่างไรก็ตาม ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดรายได้ คือ ราคาข้าวโพดฝักอ่อนที่เกษตรกรขายได้ ซึ่งมีการเคลื่อนไหวขึ้นลงอยู่ตลอดเวลา (ทิพย์ เลขะกุล, 2543 และกรมวิชาการเกษตร, 2545) โดยจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

ตารางที่ 3.3 ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากการเพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อน ปีการเพาะปลูก
2538/39 และ 2547/48

รายการ	2538/39 ^{1/}		2547/48 ^{2/}	
	บาทต่อไร่	ร้อยละ	บาทต่อไร่	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	1,906.31	87.15	2,331.06	89.11
1. ค่าวัสดุ	1,254.74	65.84	1,090.35	46.77
1.1 เมล็ดพันธุ์	199.51		336.72	
1.2 ปุ๋ย	734.47		577.43	
1.3 ยาปราบศัตรูพืชและวัชพืช	35.75		48.53	
1.4 น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	139.34		30.89	
1.5 อุปกรณ์และวัสดุการเกษตร	145.67		96.78	
2. ค่าแรงงาน	651.11	34.16	1,246.71	53.23
2.1 เตรียมดิน	47.32		293.38	
2.2 ปลูก	98.48		76.14	
2.3 ดูแลรักษา	223.38		239.83	
2.4 เก็บเกี่ยว	85.35		631.36	
ต้นทุนคงที่	281.15	12.85	284.93	10.89
1. ค่าใช้ที่ดิน	200.00		263.89	
2. ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรอุปกรณ์	81.15		21.04	
ต้นทุนรวม	2,187.40	100.00	2,615.99	100.00
ต้นทุนรวมต่อกิโลกรัม (บาทต่อกิโลกรัม)	2.51		2.07	
ผลผลิต (กิโลกรัมต่อไร่)	873.07		1,262.17	
ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาทต่อกิโลกรัม)	3.50		2.33	
ผลตอบแทนต่อไร่	3,055.75		2,940.86	
ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่	868.35		324.87	
ผลตอบแทนสุทธิต่อกิโลกรัม	0.99		0.26	

หมายเหตุ: ^{1/} ข้อมูลจากการศึกษาโดยหน่วยวิจัยธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในพื้นที่
จังหวัดนครปฐม ราชบุรี ลำพูนและเชียงใหม่ ปีการเพาะปลูก 2538/39

^{2/} ข้อมูลจากการสำรวจเกษตรกรทั่วประเทศ โดยศูนย์สารสนเทศการเกษตร
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ปีการเพาะปลูก 2547/48

ที่มา: ^{1/} ปรับปรุงจากหน่วยวิจัยธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2540)

^{2/} ปรับปรุงจาก ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2549)

การตลาดข้าวโพดฝักอ่อน

ความต้องการบริโภคข้าวโพดฝักอ่อนภายในประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นความต้องการใช้บริโภคข้าวโพดฝักอ่อนสด ในขณะที่การบริโภคข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็น ข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องและผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนอื่นๆ มีน้อยมาก ดังนั้น ความต้องการข้าวโพดฝักอ่อนสดโดยรวมในประเทศส่วนใหญ่จึงเป็นในลักษณะของความต้องการเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับการแปรรูปเพื่อการส่งออก

การที่ข้าวโพดฝักอ่อนเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น กิจกรรมด้านการตลาดจึงเข้ามามีความสำคัญมากขึ้นตั้งแต่ระดับเกษตรกร พ่อค้าคนกลาง โรงงานแปรรูปตลอดจนถึงผู้ส่งออก ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงโครงสร้างตลาดข้าวโพดฝักอ่อน ประเภทของผู้ประกอบการ วิธีการตลาดและลักษณะการซื้อขายและการกำหนดราคาข้าวโพดฝักอ่อน เพื่อให้เข้าใจถึงภาพรวมของกลไกระบบตลาดข้าวโพดฝักอ่อน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. โครงสร้างตลาดข้าวโพดฝักอ่อน

โครงสร้างตลาดข้าวโพดฝักอ่อน สามารถแบ่งออกเป็น 3 ตลาด ได้แก่ (1) ตลาดโรงงานแปรรูปข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋อง (2) ตลาดบริโภคสดภายในประเทศ และ (3) ตลาดส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนสดและแช่เย็น โดยในแต่ละตลาดมีลักษณะการรับซื้อผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนที่แตกต่างกันออกไป โดยสามารถสรุปรายละเอียดได้ ดังต่อไปนี้

1.1 โรงงานแปรรูปข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋อง เป็นตลาดรับซื้อผลผลิตมากที่สุด ประมาณร้อยละ 70-80 ของผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนทั้งหมด โรงงานส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในบริเวณใกล้แหล่งวัตถุดิบ และมักจะแปรรูปผลิตภัณฑ์จากฝักและผลไม้อื่นๆ ควบคู่กันไปด้วยตลอดทั้งปี ข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องมีขนาดบรรจุ 3 ขนาด คือ ขนาด 108 ออนซ์ ซึ่งผู้นำเข้าในต่างประเทศจะขายให้แก่ภัตตาคาร ส่วนขนาดบรรจุ 15 ออนซ์ และ 20 ออนซ์ จะขายตามซูเปอร์มาร์เก็ต (ทิพย์ เลขะกุล, 2543)

ลักษณะการรับซื้อข้าวโพดฝักอ่อนของโรงงานแปรรูป

(ก) การรับซื้อจากผู้รวบรวมท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นวิธีการที่นิยมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75 ของผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนทั้งหมดที่โรงงานแปรรูปรับซื้อ เนื่องจากผู้รวบรวมท้องถิ่นสามารถรวบรวมผลผลิตให้แก่โรงงานได้ในระยะเวลาที่กำหนด นอกจากนี้ยังสามารถทำการคัดขนาดข้าวโพดฝักอ่อนได้ตามความต้องการของโรงงานอีกด้วย (เกียรติเกษร กาญจนพิสุทธิ, 2542: 15) โดยที่โรงงานแปรรูปมักจะทำการรับซื้อจากผู้รวบรวมที่เป็นขาประจำ ยกเว้นในช่วงที่โรงงานมีความต้องการข้าวโพดฝักอ่อน

มากกว่าปกติ หรือในช่วงที่ผลผลิตขาดแคลนก็อาจทำการรับซื้อจากผู้รวบรวมท้องถิ่นที่ไม่ใช่ขาประจำได้ (หน่วยวิจัยธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540: 37) ลักษณะข้าวโพดฝักอ่อนที่โรงงานรับซื้อจากผู้รวบรวมท้องถิ่น มีทั้งในรูปของข้าวโพดฝักอ่อนทั้งเปลือก โดยบรรจุในถุงปุ๋ยหรือกระสอบข้าวหรือเทกองมาในรถกระบะบรรทุก และในรูปของข้าวโพดฝักอ่อนที่ผู้รวบรวมจ้างคนมาปอกเปลือกตัดข้าวแล้วจึงนำมาบรรจุในตะกร้าพลาสติกก่อนนำมาส่งมอบให้โรงงานแปรรูปด้วยตนเอง

(ข) การรับซื้อจากเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 18.75 ของผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนทั้งหมดที่โรงงานแปรรูปรับซื้อ โดยที่โรงงานบางแห่งจะมีลูกไร่เป็นของตนเอง มีการทำข้อตกลง contract farming โดยโรงงานจะให้สินเชื่อในรูปวัสดุ เช่น เมล็ดพันธุ์และปุ๋ยแก่เกษตรกร เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วเกษตรกรจะนำมาส่งโรงงาน และหลังจากหักชำระหนี้แล้วก็จะป็นรายได้ของเกษตรกร นอกจากนี้โรงงานบางแห่งอาจมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกแล้วรับซื้อที่หน้าโรงงาน มีการว่าจ้างรถในพื้นที่มาส่งที่จุดรวบรวม ซึ่งการส่งเสริมในลักษณะนี้จะก่อให้เกิดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการส่งเสริม แต่การควบคุมคุณภาพจะทำได้ดีกว่า (กรมวิชาการเกษตร, 2545: 5) ข้าวโพดฝักอ่อนที่โรงงานรับซื้อจากเกษตรกรโดยตรง ส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะข้าวโพดฝักอ่อนที่ปอกเปลือกตัดข้าวเรียบร้อยแล้ว ซึ่งในปัจจุบันโรงงานจะรับซื้อข้าวโพดฝักอ่อนอยู่ 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดใหญ่ มีความยาวฝักประมาณ 11 เซนติเมตรขึ้นไป ขนาดกลาง มีความยาวฝักประมาณ 9-11 เซนติเมตรและขนาดเล็ก มีความยาวฝักประมาณต่ำกว่า 9 เซนติเมตร

(ค) การรับซื้อจากตัวแทน/นายหน้า คิดเป็นร้อยละ 6.25 ของผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนทั้งหมดที่โรงงานรับซื้อ โดยที่โรงงานบางแห่งมีตัวแทน/นายหน้าเพื่อช่วยในการรวบรวมผลผลิตจากเกษตรกร ข้าวโพดฝักอ่อนที่ตัวแทน/นายหน้าทำการรวบรวมมาส่งมอบให้แก่โรงงานจะอยู่ในรูปของข้าวโพดฝักอ่อนทั้งเปลือก โดยที่ตัวแทน/นายหน้าจะได้รับค่าตอบแทนในอัตราประมาณ 0.25 บาทต่อข้าวโพดฝักอ่อนทั้งเปลือก 1 กิโลกรัม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2540)

1.2 ตลาดบริโภคสดภายในประเทศ ตลาดนี้มีปริมาณและราคาไม่แน่นอน เป็นตลาดที่รองรับข้าวโพดฝักอ่อนชนิดที่มีขนาดเกิดความต้องการของโรงงานและราคาที่ทำการซื้อขายกันยังมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงตามฤดูกาล เช่น ในช่วงฤดูฝนจะมีผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนออกสู่ตลาดมาก ราคาจะค่อนข้างต่ำ ส่วนในช่วงฤดูหนาวราคาจะปรับตัวสูงขึ้น (เกียรติเกษตร กาญจนพิสุทธิ, 2542) โดยพ่อค้าจะรวบรวมรับซื้อจากเกษตรกรและส่งขายตลาดภายในประเทศ คาดว่าตลาดนี้จะใช้ผลผลิตประมาณร้อยละ 10-20 ของผลผลิตทั้งหมด ผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนในตลาดบริโภคสดภายในประเทศนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นข้าวโพดที่ปอกเปลือกและเหลือเปลือกไว้ที่ข้าว ซึ่งเรียกกันว่าข้าวโพดปอกเปลือกไม่ตัดข้าว (หัวเขียว) บรรจุอยู่ในถุงพลาสติกม้วน มีหลายขนาดได้แก่ 2 ซีด 3 ซีด และครึ่งกิโลกรัม เป็นต้น โดยข้าวโพดฝักอ่อนชนิดนี้จะจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคภายในประเทศโดยตรง เพื่อนำไปประกอบอาหาร

1.3 ตลาดส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนสดและแช่เย็น ตลาดนี้จะรองรับเฉพาะข้าวโพดฝักอ่อนที่มีคุณภาพดีมาก แต่มีปริมาณที่เข้าตลาดมีน้อยกว่าร้อยละ 5 ของผลผลิตทั้งหมด ข้าวโพดฝักอ่อนสดและแช่เย็นจะบรรจุอยู่ในถาดโฟมขนาดบรรจุ 80, 125, 200 และ 500 กรัม โดยจะนำถาดโฟมบรรจุลงในกล่องกระดาษแล้วใส่สารรักษาความเย็นในกล่องด้วย (กรมวิชาการเกษตร, 2547: 11)

2. ประเภทของผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการในตลาดข้าวโพดฝักอ่อน สามารถแบ่งตามลักษณะตลาดได้เป็น 2 ตลาด คือ ตลาดท้องถิ่นและตลาดกรุงเทพฯ ซึ่งในแต่ละตลาด ก็จะมีผู้ประกอบการที่ทำหน้าที่ในการรับซื้อข้าวโพดฝักอ่อนที่แตกต่างกันไป (ทิพย์ เลขะกุล, 2543) กล่าวคือ

2.1 ตลาดท้องถิ่น

ตลาดท้องถิ่น จะมีผู้ประกอบการใน 2 ลักษณะ ได้แก่ พ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่นและพ่อค้าขายส่งต่างจังหวัด

2.1.1 พ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นหรือบริเวณใกล้เคียงกับแหล่งที่ปลูกข้าวโพดฝักอ่อน เป็นคนเชื่อมระหว่างเกษตรกรกับโรงงานแปรรูปข้าวโพดฝักอ่อน กล่าวคือ จะเป็นผู้รวบรวมข้าวโพดฝักอ่อนจากเกษตรกรตามแหล่งผลิตต่างๆ เพื่อส่งเป็นวัตถุดิบเข้าโรงงาน

2.1.2 พ่อค้าขายส่งต่างจังหวัด หมายถึง พ่อค้าจากจังหวัดอื่นที่ไม่มีการปลูกข้าวโพดภายในตัวจังหวัด หรือปลูกน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภค โดยการรับซื้ออาจเข้ามารับซื้อกับตัวเกษตรกรเองโดยตรง หรือรับซื้อจากพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น สำหรับผลผลิตที่รับซื้อจะนำไปส่งต่อไปให้โรงงานแปรรูปและพ่อค้าขายปลีกอีกทอดหนึ่ง

2.2 ตลาดกรุงเทพฯ

ตลาดกรุงเทพฯ จะเป็นตลาดปลายทางในประเทศของสินค้าข้าวโพดฝักอ่อน ซึ่งประกอบด้วยพ่อค้าขายส่งกรุงเทพฯ และพ่อค้าขายปลีก

2.2.1 พ่อค้าขายส่งกรุงเทพฯ แหล่งสำคัญคือ ปากคลองตลาด ซึ่งเป็นตลาดขายส่งและขายปลีกข้าวโพดฝักอ่อนที่สำคัญ นอกจากนี้พ่อค้าบางรายจะมีลูกไร่ที่ให้การส่งเสริม ซึ่งพ่อค้าจะไปรับสินค้าตามเวลาที่กำหนด เมื่อสินค้ามาถึงที่ร้าน จะอยู่ในลักษณะที่ไม่แกะเปลือก พ่อค้าจะจัดการแกะ

เปลือกแล้วนำมาบรรจุหีบห่อตามที่ตลาดต้องการ จากนั้นจะขายให้กับผู้ค้าปลีกทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด

2.2.2 พ่อค้าปลีก ได้แก่ ผู้ที่ซื้อข้าวโพดฝักอ่อนจากพ่อค้าขายส่งในตลาดกรุงเทพฯ และผู้รวบรวมในแหล่งผลิต เพื่อนำมาจำหน่ายต่อให้แก่ผู้บริโภคตามตลาดต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด

3. วิธีการตลาดข้าวโพดฝักอ่อน

จากงานศึกษาของวิไล สาธิตสิริกุล(2532)หน่วยวิจัยธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2540) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2540) และทิพย์ เลขะกุล (2543) สามารถสรุปได้ว่า โครงสร้างตลาดข้าวโพดฝักอ่อนทุกระดับ มีโครงสร้างการตลาดเป็นแบบแข่งขันไม่สมบูรณ์ โดยมีลักษณะเป็นตลาดผู้ขายน้อยราย และในทางกลับกันก็เป็นตลาดผู้ซื้อน้อยรายด้วย โครงสร้างการตลาดดังกล่าวจึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมตลาดในการกำหนดราคาซื้อขายข้าวโพดฝักอ่อน ซึ่งมีแนวโน้มที่ผู้ซื้อจะเป็นผู้กำหนดราคามากกว่าผู้ขาย

สำหรับวิธีการตลาดข้าวโพดฝักอ่อน (ภาพที่ 3.3) พบว่า เกษตรกรจะขายผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนประมาณร้อยละ 67 ของผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนทั้งหมดให้แก่ผู้รวบรวมท้องถิ่น ซึ่งมักจะมีการส่งเสริมกันในรูปแบบของลูกไร่ โดยอาจมีการให้สินเชื่อกแก่เกษตรกร (วิไล สาธิตสิริกุล, 2532) ส่วนผลผลิตที่เหลือ เกษตรกรจะขายให้แก่โรงงานแปรรูปโดยตรง ตัวแทนหรือนายหน้าและพ่อค้าขายส่งรายใหญ่ในกรุงเทพฯ คิดเป็นร้อยละ 9, 4 และร้อยละ 3 ของผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนทั้งหมด ตามลำดับ

ผู้รวบรวมท้องถิ่น ถือเป็นคนกลางที่มีบทบาทสำคัญ ในการกระจายผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนจากเกษตรกร ไปยังคนกลางระดับต่างๆ อีกทอดหนึ่ง โดยเฉพาะผลผลิตกว่าร้อยละ 67 ของผลผลิตทั้งหมด จะถูกส่งต่อไปยังโรงงานแปรรูป พ่อค้าขายส่งกรุงเทพฯ และพ่อค้าขายส่งภูมิภาค คิดเป็นร้อยละ 36, 22.5 และร้อยละ 8.5 ของผลผลิตดังกล่าว

ในส่วนของโรงงานแปรรูปข้าวโพดฝักอ่อน โดยรวมแล้วจะมีปริมาณข้าวโพดฝักอ่อนที่รับซื้อจากเกษตรกรและคนกลางต่างๆ ประมาณร้อยละ 48 ของผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนทั้งหมด เมื่อโรงงานทำการแปรรูปเป็นข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นและข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องแล้ว ข้าวโพดฝักอ่อนประมาณร้อยละ 43 จะส่งออกไปจำหน่ายยังผู้นำเข้าในต่างประเทศโดยตรง อีกร้อยละ 4 จำหน่ายผ่านบริษัทส่งออกซึ่งจะจำหน่ายไปยังผู้นำเข้าต่างประเทศอีกทอดหนึ่ง ส่วนอีกร้อยละ 1 จะจำหน่ายผ่านไปยังพ่อค้าขายส่งภายในประเทศ และยังคงส่งไปจำหน่ายให้ผู้ค้าปลีกและผู้บริโภคภายในประเทศต่อไป

ดังนั้น กล่าวได้ว่าปริมาณผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนร้อยละ 53 ของผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนทั้งหมดใช้บริโภคภายในประเทศ และข้าวโพดฝักอ่อนที่จำหน่ายไปยังต่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 47 ของผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนทั้งหมด (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2540)

4. ลักษณะการซื้อขายและการกำหนดราคาข้าวโพดฝักอ่อน

ในการพิจารณาถึงลักษณะการซื้อขาย และการกำหนดราคาข้าวโพดฝักอ่อนในที่นี้ จะพิจารณาตามวิธีการตลาดที่สำคัญ คือ ผู้รวบรวมท้องถิ่น โรงงานแปรรูปและพ่อค้าในตลาดกรุงเทพฯ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ลักษณะการซื้อขายและการกำหนดราคาข้าวโพดฝักอ่อนของผู้รวบรวมท้องถิ่น

โดยทั่วไปผู้รวบรวมท้องถิ่นจะเข้าไปรับซื้อข้าวโพดฝักอ่อนจากเกษตรกรที่ให้การส่งเสริมถึงไร่ของเกษตรกร โดยตรง หรืออาจจะตั้งจุดรับซื้อโดยกำหนดเวลาให้ทราบล่วงหน้า เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการรับซื้อ ถ้าหากผู้รวบรวมมีเกษตรกรที่ให้การส่งเสริมอยู่ในหลายท้องที่ ก็อาจมอบหมายให้ “หัวคิว” ซึ่งก็คือผู้รวบรวมตั้งต้นก่อนส่งให้ผู้รวบรวมรายใหญ่ เป็นผู้รวบรวมผลผลิตจากเกษตรกร โดยหัวคิวจะได้ค่าจ้างประมาณตันละ 250 บาท (ฉัตรชัย โอพารกิจอนันต์, 2544) ในการกำหนดราคาข้าวโพดฝักอ่อนของผู้รวบรวมท้องถิ่น จะพิจารณาจากปริมาณผลผลิต ความต้องการของตลาดและต้นทุนการตลาด อีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการกำหนดราคาข้าวโพดฝักอ่อน คือ ราคารับซื้อของพ่อค้าส่งออก โดยพบว่าเมื่อมีปริมาณสั่งซื้อจากต่างประเทศมากๆ พ่อค้าส่งออกจะกำหนดราคารับซื้อสูง พ่อค้าผู้รวบรวมท้องถิ่นก็จะกำหนดราคารับซื้อจากเกษตรกรสูงตามไปด้วย ทำให้เกิดปัญหาการตัดราคารับซื้อข้าวโพดฝักอ่อนกันเอง โดยทั่วไปราคาข้าวโพดฝักอ่อนทั้งเปลือกที่ผู้รวบรวมท้องถิ่นรับซื้อจากเกษตรกรจะมีราคาเฉลี่ยอยู่ที่ 3-3.50 บาทต่อกิโลกรัม (หน่วยวิจัยธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540)

เนื่องจากผู้รวบรวมท้องถิ่นถือเป็นคนกลางที่มีผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนผ่านมือมากที่สุด ก่อนที่จะทำการกระจายผลผลิตไปสู่คนกลางประเภทอื่นๆ ต่อไป จึงทำให้ลักษณะการขายข้าวโพดฝักอ่อนของผู้รวบรวมท้องถิ่นมีด้วยกันหลายลักษณะ ดังนี้

(1) ผู้รวบรวมในท้องถิ่นจะขายข้าวโพดฝักอ่อนสดให้กับโรงงานแปรรูปข้าวโพดฝักอ่อน โดยที่การขายในภาคกลางจะเป็นลักษณะแบบปอกเปลือก คัดเกรด ส่วนในภาคเหนือ โรงงานส่วนใหญ่รับซื้อในลักษณะไม่ปอกเปลือก

(2) ผู้รวบรวมในท้องถิ่นจะขายข้าวโพดฝักอ่อนสดให้กับพ่อค้าในตลาดกรุงเทพฯ เป็นการขายส่งในลักษณะไม่ปอกเปลือก ไม่คัดเกรด แล้วพ่อค้าในตลาดจะปอกเปลือกและบรรจุหีบห่อ เพื่อขายให้กับผู้บริโภค ผู้ค้าปลีกและผู้ส่งออก

(3) ผู้รวบรวมในท้องถิ่นจะขายข้าวโพดฝักอ่อนสดให้กับผู้ค้าปลีกและผู้บริโภคโดยตรง ไม่มีการคัดเกรด

(4) ผู้รวบรวมในท้องถิ่นจะขายข้าวโพดฝักอ่อนสดให้กับผู้ส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนสด มีทั้งการขายในลักษณะทั้งเปลือก เพื่อช่วยบรรเทาความเสียหายจากการขนส่งและการขายแบบปอกเปลือกบรรจุหีบห่อ จัดทำเป็นหลายขนาดแล้วแต่ความต้องการของผู้ซื้อในต่างประเทศ

การกำหนดราคาขายข้าวโพดฝักอ่อนของผู้รวบรวมท้องถิ่น ในกรณีของข้าวโพดฝักอ่อนที่มีขนาดเกินความต้องการของโรงงานแปรรูป ผู้รวบรวมท้องถิ่นจะทำการคัดฝักที่ดีส่งตลาดสด ส่วนการขายผลผลิตไปยังโรงงานแปรรูป จะขายได้ในราคาที่สูงขึ้น โดยเฉพาะจะได้กำไรประมาณ 1 บาทต่อกิโลกรัม ทั้งนี้ต้องเสียค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าขนส่งจากไร่เกษตรกรสู่โรงงาน รวมถึงค่าสูญเสียน้ำหนักในการขนส่ง เป็นต้น (เกียรติเกียรติ กาญจนพิสุทธิ์, 2542) โดยทั่วไปผู้รวบรวมจะขายข้าวโพดฝักอ่อนทั้งเปลือกที่ราคาเฉลี่ย 3.75 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่ข้าวโพดฝักอ่อนปอกเปลือกจะอยู่ที่ 22-25 บาทต่อกิโลกรัม

4.2 ลักษณะการซื้อขายและการกำหนดราคาข้าวโพดฝักอ่อนของโรงงานแปรรูป

โรงงานแปรรูปข้าวโพดฝักอ่อนบางแห่ง มีการประกันราคาซื้อจากเกษตรกรซึ่งเป็นขาประจำ หรือในกรณีที่รับซื้อผ่านตัวแทน/นายหน้าและพ่อค้าท้องถิ่น แต่ในบางโรงงานก็ไม่มีประกันราคา โดยจะรับซื้อผลผลิตตามราคาตลาดหรือความต้องการของตนเอง โดยพบว่า ในบางกรณีบางโรงงานใช้วิธีการรับซื้อตัดราคากันเอง แต่ส่วนใหญ่การกำหนดราคามักจะขึ้นอยู่กับปริมาณข้าวโพดฝักอ่อนที่ออกสู่ตลาดในแต่ละช่วงเวลาและคุณภาพของข้าวโพดฝักอ่อนเป็นสำคัญ โดยทั่วไปราคาข้าวโพดฝักอ่อนทั้งเปลือกที่โรงงานรับซื้อ จะอยู่ระหว่าง 2.50-3.50 บาทต่อกิโลกรัม ข้าวโพดฝักอ่อนปอกเปลือกตัดหัวแล้ว จะรับซื้อในราคาเฉลี่ยระหว่าง 20-26 บาทต่อกิโลกรัม (หน่วยวิจัยธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540)

ข้าวโพดฝักอ่อนที่แปรรูปแล้วจะส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศร้อยละ 97.5 ที่เหลืออีกร้อยละ 2.1 จะจำหน่ายในประเทศ โดยที่โรงงานส่วนใหญ่จะเป็นผู้ส่งออกเองโดยตรงประมาณร้อยละ 91.5 ที่เหลือจะส่งผ่านบริษัทผู้ส่งออกร้อยละ 8.5 ซึ่งในกรณีที่ขายให้แก่ผู้ส่งออกนี้ จะมีปริมาณไม่มาก

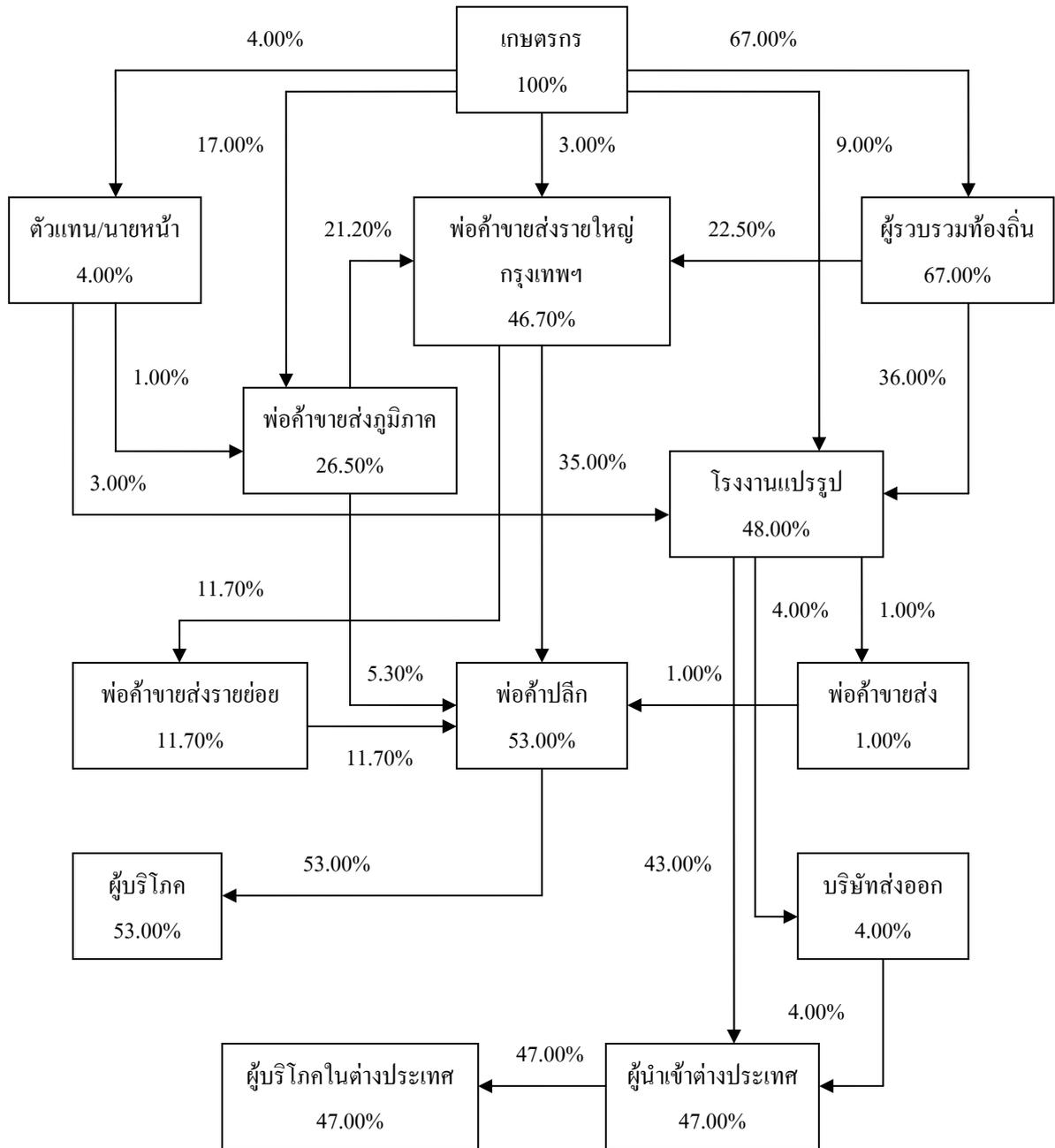
โรงงานจะเป็นผู้กำหนดราคาขายเอง เนื่องจากโรงงานสามารถส่งออกได้เอง จึงไม่ต้องคำนึงถึงผู้ส่งออกมากนัก ประกอบกับผู้ส่งออกทำธุรกิจกับสินค้าหลายชนิด เมื่อราคาสูงเกินไปก็จะไม่ซื้อหรือยกเลิกการส่งออกผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อน (วีไล สาริตศิริกุล, 2532: 89)

ส่วนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนแปรรูปภายในประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องนั้น โรงงานแปรรูปจะจำหน่ายผ่านไปยังพ่อค้าขายส่งและพ่อค้าขายปลีก เพื่อส่งต่อไปยังผู้บริโภคทั้งหมด ราคาจำหน่ายข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นโดยเฉลี่ยจะอยู่ที่ 40 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนราคาข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องพิจารณาที่ขนาดบรรจุ 1.5 กิโลกรัม จำนวน 1 หีบ (6 กระป๋อง) จำหน่ายในราคา 350 บาทต่อหีบ (ทิพย์ เลขะกุล, 2543: 121)

4.3 ลักษณะการซื้อขายและการกำหนดราคาข้าวโพดฝักอ่อนของพ่อค้าในตลาดกรุงเทพฯ

วิธีการรับซื้อมีลักษณะเช่นเดียวกับการซื้อขายโดยผู้รวบรวมท้องถิ่น ข้าวโพดฝักอ่อนที่เข้าสู่ตลาดนี้จะขายในลักษณะฝักสดทั้งเปลือก เมื่อรับซื้อแล้วจะนำมาปอกเปลือก เสียค่าจ้างปอกเปลือก กิโลกรัมละ 1.55 บาท ค่าบรรจุถุงกิโลกรัมละ 50 สตางค์ บรรจุถุงละครึ่งกิโลกรัม แล้วนำมารวมใส่ถุงใหญ่ 5 กิโลกรัม โดยมีกระดาษห่อหุ้มด้านในถุงอีกชั้นหนึ่ง เพื่อเป็นการรักษาคุณภาพของข้าวโพดฝักอ่อน ไม่มีการคัดเกรด โดยส่วนใหญ่การกำหนดราคาซื้อขายจะพิจารณาจากปริมาณผลผลิต ความต้องการของตลาดและต้นทุนการตลาดควบคู่กัน ไป โดยทั่วไปราคาซื้อขายจะสูงกว่าราคาของผู้รวบรวมในท้องถิ่นซื้อ ประมาณกิโลกรัมละ 25-50 สตางค์ (ฉัตรชัย โอปารกิจอนันต์, 2544)

ลักษณะการขายข้าวโพดฝักอ่อนของพ่อค้าในตลาดกรุงเทพฯ ในกรณีที่เป็นพ่อค้าส่งรายใหญ่ ก็จะทำการขายผลผลิตให้แก่พ่อค้าขายปลีกและพ่อค้าขายส่งรายย่อยในตลาดกรุงเทพฯ อีกทอดหนึ่ง และในกรณีที่พ่อค้าขายปลีก ก็จะทำการจำหน่ายผลิตข้าวโพดฝักอ่อนไปยังผู้บริโภคภายในประเทศโดยตรง โดยการกำหนดราคาขายของพ่อค้าในตลาดกรุงเทพฯ จะพิจารณาจากต้นทุนที่รับซื้อและปริมาณข้าวโพดฝักอ่อนในตลาดควบคู่กัน โดยทั่วไปราคาข้าวโพดฝักอ่อนสดที่ผู้บริโภคต้องจ่าย จะอยู่ที่ 30-35 บาทต่อกิโลกรัม

ภาพที่ 3.3 วิธีการตลาดข้าวโพดฝักอ่อน
ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2542: 32)

การส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนและผลิตภัณฑ์

การส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนไปยังตลาดต่างประเทศ ได้เริ่มต้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 แต่มีปริมาณไม่มากนัก จนกระทั่งปี พ.ศ. 2515 การส่งออกเพิ่มมากขึ้น โดยมีการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนเป็นปริมาณ

378 ตัน คิดเป็นมูลค่า 3.9 ล้านบาท (กรมวิชาการเกษตร, 2547) หลังจากนั้นปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนในรูปแบบต่างๆ ก็มีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี โดยมีตลาดรับซื้ออยู่ทั่วโลก ทั้งในตลาดเอเชีย ยุโรป อเมริกาและออสเตรเลีย โดยในปัจจุบันประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก ข้าวโพดฝักอ่อนที่ประเทศไทยส่งออกมี 2 ลักษณะ คือ ข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นและข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋อง โดยข้อมูลการส่งออกปี พ.ศ. 2547 พบว่ามูลค่าการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นของประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 5.89 ของมูลค่าการส่งออกผักสดแช่เย็นทั้งหมด ในขณะที่มูลค่าการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋อง คิดเป็นร้อยละ 19.80 ของมูลค่าการส่งออกผักกระป๋องและแปรรูปทั้งหมด

1. การส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็น

1.1 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็น

การส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2538-2547) พบว่าในปี พ.ศ. 2538 ประเทศไทยส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นเป็นปริมาณ 3,536.35 เมตริกตัน หลังจากนั้นปริมาณการส่งออกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยมีปริมาณการส่งออกสูงถึง 11,923.78 เมตริกตันในปี พ.ศ. 2541 แล้วปรับตัวลดลงเหลือ 3,032.11 เมตริกตันในปี พ.ศ. 2542 ผลจากการเปลี่ยนแปลงปริมาณการส่งออกที่ไม่แน่นอนและเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างมากในแต่ละปี ทำให้ปริมาณการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็น มีอัตราการเติบโตคิดเป็นร้อยละ 3.51 และจากข้อมูลการส่งออกในปี พ.ศ. 2547 ประเทศไทยส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นเป็นปริมาณ 3,853.03 เมตริกตัน เพิ่มขึ้นจากการส่งออกในปี พ.ศ. 2538 ประมาณ 1.09 เท่า

ด้านมูลค่าการส่งออก ในปี พ.ศ. 2538 ประเทศไทยส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นคิดเป็นมูลค่า 81.17 ล้านบาท หลังจากนั้นมูลค่าการส่งออกลดลงเหลือเพียง 45.46 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2539 แล้วค่อยๆ ปรับตัวสูงขึ้นทุกปี จนกระทั่งมีมูลค่าการส่งออกสูงถึง 244.52 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2547 เพิ่มขึ้นจากมูลค่าการส่งออกในปี พ.ศ. 2538 ถึงประมาณ 3 เท่า ในขณะที่อัตราการเติบโตคิดเป็นร้อยละ 20.16 (ตารางภาคผนวกที่ ก1)

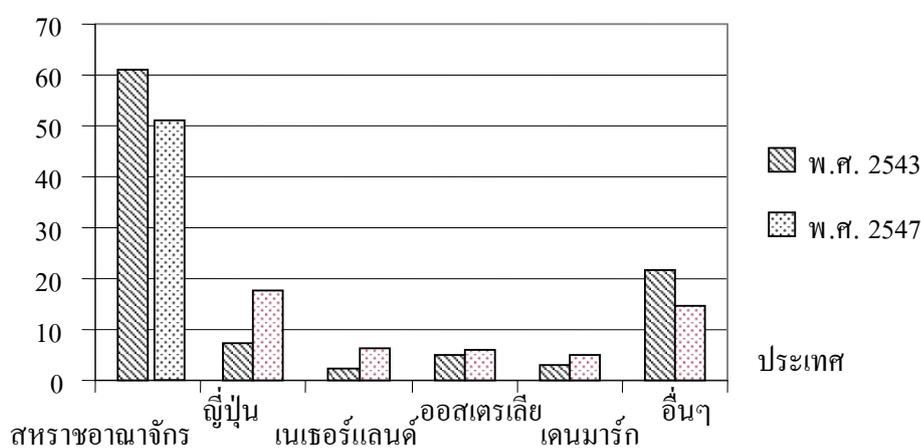
1.2 แหล่งจำหน่าย

สำหรับตลาดข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นที่สำคัญของประเทศไทย เมื่อพิจารณารายประเทศในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2543-2547) พบว่า มูลค่าการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นของประเทศไทยเพิ่มขึ้นจาก 162.38 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2543 เป็นมูลค่า 244.52 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2547 คิดเป็นการ

เปลี่ยนแปลงร้อยละ 50.59 หรือคิดเป็นอัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 11.33 ต่อปี โดยที่ประเทศไทยส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นไปยังสหราชอาณาจักรมากที่สุดรองลงมาได้แก่ ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ ออสเตรเลียและเดนมาร์ก ตามลำดับ (ตารางภาคผนวกที่ ก5)

หากพิจารณาสัดส่วนของมูลค่าการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นไปยังประเทศต่างๆ ข้างต้น จะพบว่าสัดส่วนของมูลค่าการส่งออกไปยังสหราชอาณาจักร มีการปรับตัวลดลง จากมูลค่า 99.10 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 61.02 ของมูลค่าการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นทั้งหมดในปี พ.ศ. 2543 เป็นมูลค่า 124.99 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 51.12 ของมูลค่าการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นทั้งหมดในปี พ.ศ. 2547 ในขณะที่สัดส่วนของมูลค่าการส่งออกไปยังอีก 4 ประเทศที่เหลือ มีการปรับตัวเพิ่มขึ้นในทุกประเทศ โดยเฉพาะมูลค่าการส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่นซึ่งเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7.33 ในปี พ.ศ. 2543 เป็นร้อยละ 17.71 ในปี พ.ศ. 2547 (ภาพที่ 3.4) ซึ่งประเทศญี่ปุ่นเองสามารถผลิตข้าวโพดฝักอ่อนได้ปีละไม่ต่ำกว่า 12,000 ตัน แต่ปริมาณดังกล่าว ไม่เพียงพอสำหรับผู้บริโภคในประเทศ ทำให้ประเทศญี่ปุ่นมีการสั่งซื้อข้าวโพดฝักอ่อนทั้งในรูปแบบบรรจุกระป๋องและฝักสดจากประเทศไทยอย่างสม่ำเสมอ (กรมวิชาการเกษตร, 2547: 7)

สัดส่วนของมูลค่าการส่งออก (ร้อยละ)

ภาพที่ 3.4 สัดส่วนของมูลค่าการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็นของประเทศไทย ไปยังประเทศ

ผู้นำเข้าที่สำคัญ เปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2547

ที่มา: จากข้อมูลตารางภาคผนวกที่ ก5

2. การส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋อง

2.1 ปริมาณและมูลค่าการส่งออก

ในปี พ.ศ. 2538 ประเทศไทยส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋อง เป็นปริมาณ 50,426.16 เมตริกตัน จากนั้นปริมาณการส่งออกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในช่วงแคบๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2539-2543 และมีปริมาณการส่งออกเท่ากับ 61,458.93 เมตริกตันในปี พ.ศ. 2544 จากนั้นค่อยๆ ปรับตัวเพิ่มขึ้นจนกระทั่งมีปริมาณการส่งออกเท่ากับ 63,471.00 เมตริกตันในปี พ.ศ. 2547 เพิ่มขึ้นจากปริมาณการส่งออกในปี พ.ศ. 2538 ประมาณ 1.26 เท่า คิดเป็นอัตราการเติบโตเท่ากับร้อยละ 2.72

สำหรับมูลค่าการส่งออก ในปี พ.ศ. 2538 ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องเท่ากับ 1,071.92 ล้านบาท แล้วมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในช่วงแคบๆ จนถึงปี พ.ศ. 2544 ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 1,784.19 ล้านบาท และลดลงเหลือ 1,643.18 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2545 หลังจากนั้นก็มีมูลค่าการส่งออกค่อนข้างคงที่จนถึงปี พ.ศ. 2547 ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องเท่ากับ 1,675.03 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากมูลค่าการส่งออกปี พ.ศ. 2538 ประมาณ 1.56 เท่า คิดเป็นอัตราการเติบโตร้อยละ 4.46 (ตารางภาคผนวกที่ ก1)

2.2 แหล่งจำหน่าย

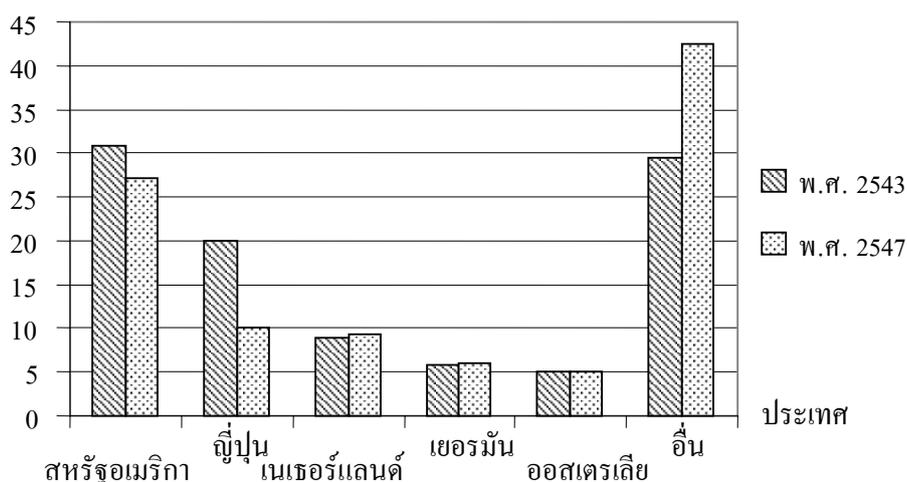
ตลาดข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องที่สำคัญของประเทศไทย ในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2543-2547) พบว่า มูลค่าการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องของประเทศไทยเพิ่มขึ้นจาก 1,569.57 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2543 เป็นมูลค่า 1,675.03 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2547 คิดเป็นการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 6.72 หรือคิดเป็นอัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 1.93 ต่อปี ซึ่งถือว่าเป็นอัตราการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับอัตราการเปลี่ยนแปลงของข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็น เนื่องจากมูลค่าการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก และมีมูลค่าการส่งออกค่อนข้างคงที่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา โดยที่ประเทศไทยส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องไปยังสหรัฐอเมริกามากที่สุด รองลงมาได้แก่ ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ เยอรมันและออสเตรเลีย ตามลำดับ (ตารางภาคผนวกที่ ก6)

เมื่อพิจารณาสัดส่วนของมูลค่าการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องไปยังประเทศต่างๆ ข้างต้น จะพบว่ามูลค่าการส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกาลดลงจาก 483.78 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 30.82 ของมูลค่าการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องทั้งหมดในปี พ.ศ. 2543 เหลือมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 454.52 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 27.14 ของมูลค่าการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องทั้งหมดในปี พ.ศ.

2547 ส่วนของมูลค่าการส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่นมีสัดส่วนของมูลค่าการส่งออกที่ลดลงเช่นเดียวกันคือจากร้อยละ 19.93 ในปี พ.ศ. 2543 เป็นร้อยละ 10 ในปี พ.ศ. 2547 ในขณะที่สัดส่วนของมูลค่าการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องไปยังอีก 3 ประเทศที่เหลือ มีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยไม่ถึงร้อยละ 1 โดยเป็นการปรับตัวลดลงในกรณีของออสเตรเลีย และเพิ่มขึ้นในกรณีของเนเธอร์แลนด์และเยอรมัน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าสัดส่วนของมูลค่าการส่งออกไปยังประเทศอื่นๆ ทั่วโลก นอกเหนือจาก 5 ประเทศผู้นำเข้าสำคัญที่กล่าวมา มีการปรับตัวเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 29.51 ในปี พ.ศ. 2543 เป็นร้อยละ 42.55 ในปี พ.ศ. 2547 (ภาพที่ 3.5)

สำหรับผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋อง พบว่าประเทศไทยมีคู่แข่งในตลาดโลกที่สำคัญ ได้แก่ จีน ใต้หวัน อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ โดยที่ข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องของไทยมีราคาต่ำกว่าใต้หวัน แต่สูงกว่าประเทศอื่นๆ ที่กล่าวมา เพราะข้าวโพดฝักอ่อนของใต้หวันมีคุณภาพดีกว่าไทย อย่างไรก็ตามคุณภาพข้าวโพดฝักอ่อนของไทยได้มีการปรับปรุงพัฒนา จนมีคุณภาพทัดเทียมกับใต้หวัน ประกอบกับการผลิตข้าวโพดฝักอ่อนของใต้หวันเริ่มลดน้อยถอยลง เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น โดยหันไปทำอุตสาหกรรมด้านเห็นแทน ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นผู้ส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องอันดับหนึ่งของโลก แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันประเทศไทยอาจต้องเผชิญกับการแข่งขันจากจีน ซึ่งเสนอขายในราคาต่ำกว่าและเริ่มมีการปรับปรุงคุณภาพข้าวโพดฝักอ่อนให้ทัดเทียมประเทศไทย (ทิพย์ เลขะกุล, 2543)

สัดส่วนของมูลค่าการส่งออก (ร้อยละ)

ภาพที่ 3.5 สัดส่วนของมูลค่าการส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องของประเทศไทย ไปยังประเทศ

ผู้นำเข้าที่สำคัญ เปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2547

ที่มา: จากข้อมูลตารางภาคผนวกที่ 6

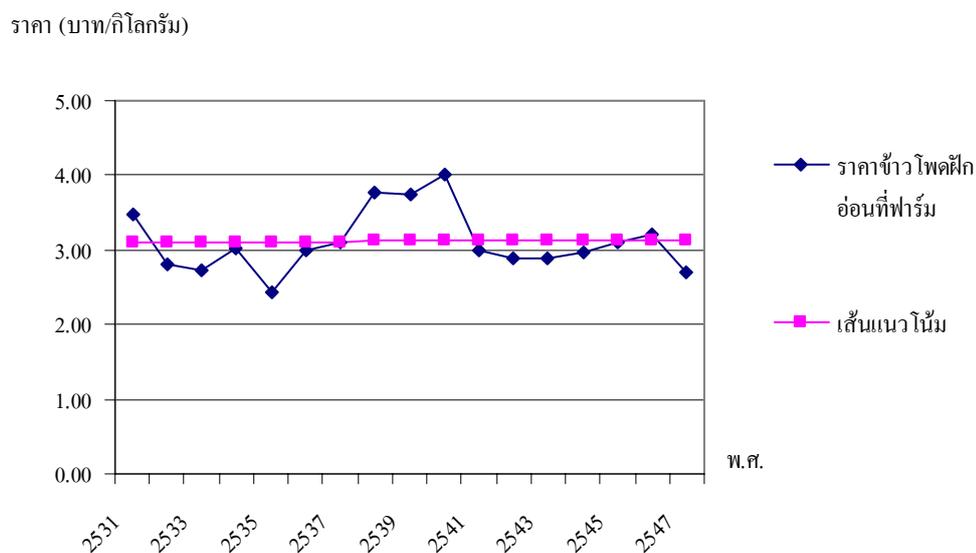
ราคาข้าวโพดฝักอ่อนและผลิตภัณฑ์

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงราคาและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของราคาข้าวโพดฝักอ่อนและผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการศึกษา ในช่วงปี พ.ศ. 2531-2547 ให้ทราบถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของราคา เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมราคาข้าวโพดฝักอ่อนและผลิตภัณฑ์ในเบื้องต้น

1. ราคาข้าวโพดฝักอ่อนที่ฟาร์ม

ราคาข้าวโพดฝักอ่อนที่ฟาร์ม มีการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลและปริมาณผลผลิตที่ออกสู่ตลาด โดยในช่วงเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคม ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝนจะมีผลผลิตออกสู่ตลาดมาก ทำให้ราคาต่ำลง และในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม ราคาจะปรับตัวสูงขึ้น เมื่อพิจารณาจากราคาในช่วง 16 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2531-2547) พบว่า ราคาข้าวโพดฝักอ่อนที่ฟาร์มในช่วงปี พ.ศ. 2531-2534 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการพัฒนาและเร่งรัดการขยายการผลิตเพื่อการส่งออก ทำให้พื้นที่เพาะปลูกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 32.80 เมื่อเทียบกับปีก่อน จึงทำให้ราคาข้าวโพดฝักอ่อนที่ฟาร์มมีแนวโน้มลดลง แต่เมื่อมีนโยบายการพัฒนาและเร่งรัดการขยายการผลิตเข้าสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) รัฐบาลมีนโยบายในการปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ และสนับสนุนให้เกษตรกรวางแผนการเพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนให้มีผลผลิตออกมาสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ทำให้ราคาค่อนข้างมีเสถียรภาพและมีแนวโน้มสูงขึ้น (หน่วยวิจัยธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540: 197)

อย่างไรก็ตาม หลังจากปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ราคาข้าวโพดฝักอ่อนที่ฟาร์มมีการปรับตัวลดลง เนื่องจากข้าวโพดฝักอ่อนที่เป็นพืชที่ปลูกง่าย มีอายุเก็บเกี่ยวสั้น ทำให้เกษตรกรสามารถขยายพื้นที่การเพาะปลูกได้ง่าย ทำให้ผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนเพิ่มขึ้น และจากเส้นแนวโน้มราคา พบว่า ราคาข้าวโพดฝักอ่อนที่มีการปรับตัวอยู่ในช่วงแคบๆ จนอาจกล่าวได้ว่าคงที่ โดยมีราคาเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.43 บาทต่อกิโลกรัม ในปี พ.ศ. 2535 และมีราคาเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.01 บาทต่อกิโลกรัม ในปี พ.ศ. 2540 (ภาพที่ 3.6)

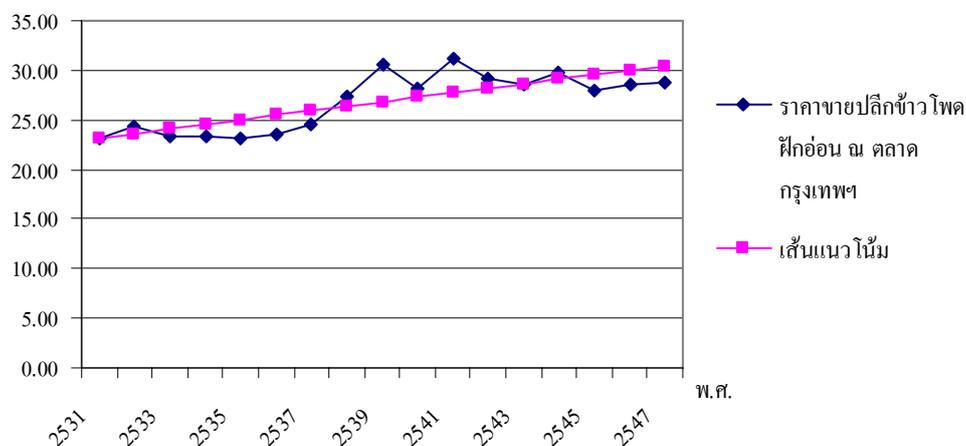

ภาพที่ 3.6 ราคาและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงราคาข้าวโพดฝักอ่อนที่ฟาร์ม ปี พ.ศ. 2531-2547
ที่มา: จากข้อมูลตารางภาคผนวกที่ ก7

2. ราคาขายปลีกข้าวโพดฝักอ่อน ณ ตลาดกรุงเทพฯ

ราคาขายปลีกข้าวโพดฝักอ่อน ณ ตลาดกรุงเทพฯ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าวโพดฝักอ่อนที่มีขนาดเกินความต้องการของโรงงานอุตสาหกรรม จึงนำมาขายในตลาดบริโภคสด มีการเคลื่อนไหวในทิศทางเดียวกับราคาขายส่งข้าวโพดฝักอ่อน ณ ตลาดกรุงเทพฯ โดยมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2538 จากนั้นมีการปรับตัวขึ้นลงไม่แน่นอนจนถึงปี พ.ศ. 2546 เมื่อพิจารณาเส้นแนวโน้มราคา พบว่าราคาขายปลีกข้าวโพดฝักอ่อน ณ ตลาดกรุงเทพฯ มีการปรับตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเช่นเดียวกับราคาขายส่ง โดยมีราคาขายปลีกเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 23.19 บาทต่อกิโลกรัมในปี พ.ศ. 2531 และมีราคาขายปลีกเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 31.21 บาทต่อกิโลกรัมในปี พ.ศ. 2541 (ภาพที่ 3.7)

ราคา (บาท/กิโลกรัม)

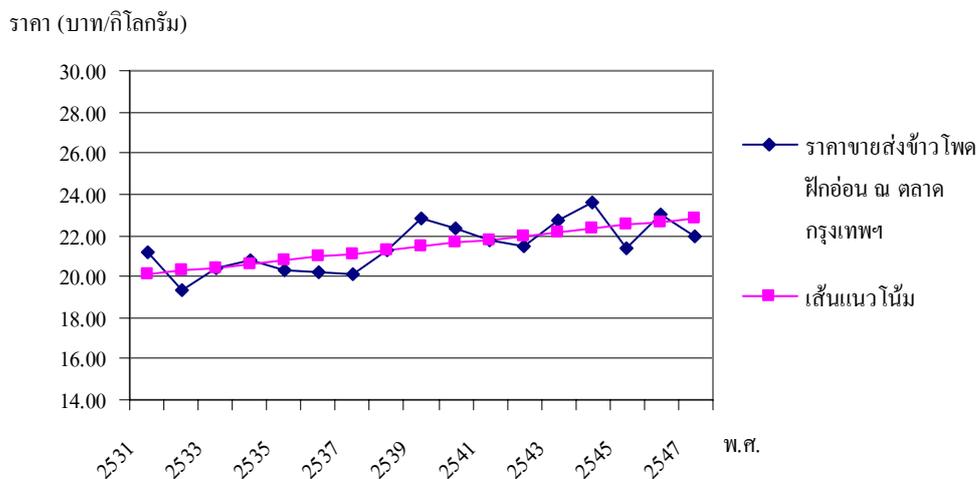

ภาพที่ 3.7 ราคาและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงราคาขายปลีกข้าวโพดฟักอ่อน ณ ตลาดกรุงเทพฯ ปี พ.ศ. 2531-2547

ที่มา: จากข้อมูลตารางภาคผนวกที่ 7ก

3. ราคาขายส่งข้าวโพดฟักอ่อน ณ ตลาดกรุงเทพฯ

เมื่อพิจารณาจากราคาในช่วง 17 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2531-2547) พบว่า ราคาขายส่งข้าวโพดฟักอ่อน ณ ตลาดกรุงเทพฯ ก่อนข้างคองที่ตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531-2538 หลังจากนั้นจึงมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างช้าๆ แต่ยังคงมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงที่ไม่แน่นอนในแต่ละปี โดยมีราคาขายส่งเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 19.34 บาทต่อกิโลกรัม ในปี พ.ศ. 2532 และมีราคาขายส่งเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 23.61 บาทต่อกิโลกรัม ในปี พ.ศ. 2544 เมื่อพิจารณาจากเส้นแนวโน้ม พบว่าราคามีการปรับตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อย อันเป็นผลมาจากความต้องการทั้งในรูปฝักสดและบรรจุกระป๋องที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามราคาขายส่งข้าวโพดฟักอ่อนยังคงมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นไม่มาก เนื่องจากข้าวโพดฟักอ่อนเป็นพืชที่ปลูกง่าย ทำให้ผลผลิตไม่ขาดแคลนมากนัก (ภาพที่ 3.8)

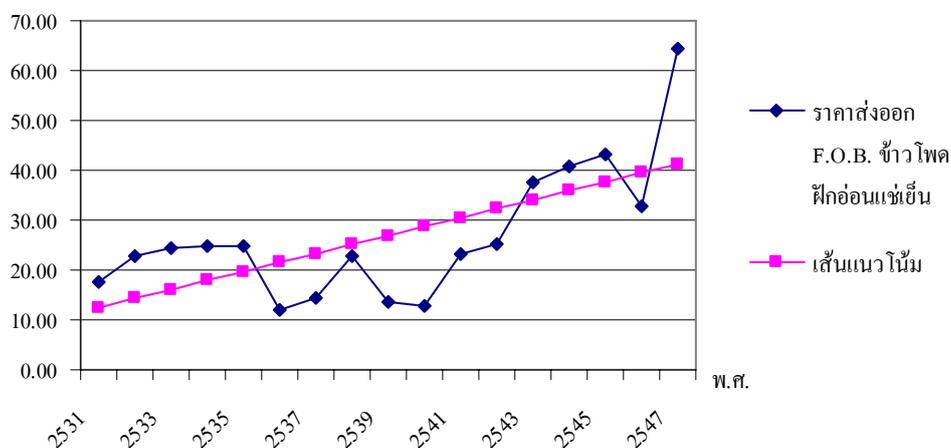
ภาพที่ 3.8 ราคาและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงราคาขายส่งข้าวโพดฟักอ่อน ณ ตลาดกรุงเทพฯ ปี พ.ศ. 2531-2547

ที่มา: จากข้อมูลตารางภาคผนวกที่ 7

4. ราคาส่งออก F.O.B. ข้าวโพดฟักอ่อนแช่เย็น

ราคาส่งออกข้าวโพดฟักอ่อนแช่เย็นมีการปรับตัวขึ้นลงไม่แน่นอนจนถึงปี พ.ศ. 2540 ราคาจึงมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ยังคงมีความแปรปรวนค่อนข้างมาก เนื่องจากราคาส่งออกขึ้นอยู่กับคุณภาพของข้าวโพดฟักอ่อน รวมถึงปริมาณอุปสงค์และอุปทานในฤดูกาลต่างๆ ด้วย โดยมีราคาส่งออกเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 12.14 บาทต่อกิโลกรัม ในปี พ.ศ. 2536 และมีราคาส่งออกเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 64.51 บาท ในปี พ.ศ. 2547 เมื่อพิจารณาแนวโน้มราคา พบว่า ราคาส่งข้าวโพดฟักอ่อนแช่เย็นมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก เนื่องจากผลิตภัณฑ์ข้าวโพดฟักอ่อนของประเทศไทยถือได้ว่ามีคุณภาพสูง เป็นที่ยอมรับในตลาดโลก รวมทั้งการที่สามารถขยายตลาดในภูมิภาคเอเชียได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากประเทศไต้หวันซึ่งเป็นคู่แข่งสำคัญมีต้นทุนด้านแรงงานที่สูงขึ้น จนทำให้มีราคาส่งออกที่สูงกว่าข้าวโพดฟักอ่อนแช่เย็นจากประเทศไทย (ทิพย์ เลขะกุล, 2543) (ภาพที่ 3.9)

ราคา (บาท/กิโลกรัม)

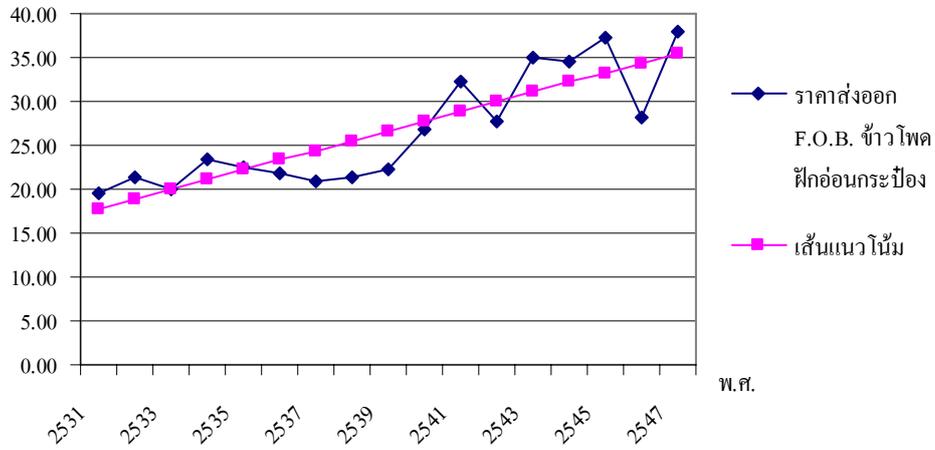

ภาพที่ 3.9 ราคาและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงราคาส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนแช่เย็น ปี พ.ศ. 2531-2547
ที่มา: จากข้อมูลตารางภาคผนวกที่ ก7

5. ราคาส่งออก F.O.B. ข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋อง

ราคาส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋อง มีการปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ในปริมาณไม่มากนักตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 แต่หลังจากปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา ราคาส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องมีการปรับตัวขึ้นลงไม่แน่นอน โดยมีราคาส่งออกเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 19.45 บาทต่อกิโลกรัม ในปี พ.ศ. 2531 และมีราคาส่งออกเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 37.94 บาทต่อกิโลกรัม ในปี พ.ศ. 2547 เมื่อพิจารณาเส้นแนวโน้มราคา พบว่าราคาส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋องมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก เนื่องจากมีส่วนแบ่งในตลาดหลัก เช่น สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงและเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ จะเห็นได้ว่า ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่งที่มีการสั่งซื้อข้าวโพดฝักอ่อนทั้งในรูปแบบฝักสดและบรรจุกระป๋องจากประเทศไทยอย่างสม่ำเสมอ ทั้งที่ประเทศญี่ปุ่นเองก็สามารถผลิตข้าวโพดฝักอ่อนได้ปีละไม่น้อยกว่า 12,000 ตัน แต่ปริมาณดังกล่าวยังไม่เพียงพอสำหรับผู้บริโภคภายในประเทศ จึงต้องมีการนำเข้าข้าวโพดฝักอ่อนจากประเทศไทย (กรมวิชาการเกษตร, 2545) (ภาพที่ 3.10)

ราคา (บาท/กิโลกรัม)

ภาพที่ 3.10 ราคาและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงราคาส่งออกข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋อง
ปี พ.ศ. 2531- 2547

ที่มา: จากข้อมูลตารางภาคผนวกที่ ก7